

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till:
charlotta.broman@regeringskansliet.se
linn.akesson@regeringskansliet.se

Yttrande över förslag Äga avfall - en del av den cirkulära ekonomin, SOU 2021:24, (frival), dnr M2021/00950

Återvinningsindustrierna, ÅI, är en branschförening som företräder de privata återvinningsföretagen med en omsättning på drygt 30 miljarder kronor och 10 000 anställda. Medlemsföretagen hanterar årligen drygt 12 miljoner ton avfall och återvinningsbart material, varav ca 60 % återvinns till nya råvaror.

Sammanfattning

- Återvinningsindustrierna **förordar införande av frival eftersom:**
 - Frivalet skulle öka incitamenten för verksamheter att cirkulera produkter och material i högre utsträckning. Detta är viktigt för att nå minskade utsläpp.
 - Frivalet ligger i linje med regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi, dvs att verksamhetsutövaren själv får möjlighet att välja hur, och av vem, avfallet ska tas om hand.
 - Det måste vara en självklar princip att en engagerad verksamhetsutövare ska ha möjlighet att hantera sina värdefulla produkt- och materialflöden, utan att dessa konfiskeras.
 - Frivalet ger verksamhetsutövare bättre möjlighet att hålla isär sina avfallsfraktioner och hålla dessa homogena. Fler rena avfallsflöden och detaljerad statistik utgör en viktig grund för ökad materialåtervinning.
- ÅI **avråder från införande av ett dispensystem.** Dispens föreslås ges i det enskilda fallet. Dispenssystemet blir ett trögt system, med bl a långa väntetider innan dispenserna kan träda ikraft.
- En kritik som har framförts i debatten är att ett frival kan leda till ökad brottslighet. Detta är dock skrämselfpropaganda. Enligt utredningen finns det inga belägg för att brottsligheten skulle öka med införandet av ett frival.

- En väl fungerande tillsyn är grundläggande och viktig för att nå en likartad hantering och bedömning av anmälningsärendena oavsett var i landet verksamheten finns.
- Anmälningar om frival som inkommer till tillsynsmyndigheten ska inte bli offentliga eftersom det kan vara affärskritiska uppgifter för bolagen som konkurrerar om uppdrag.
- Företagskänsliga uppgifter måste hanteras med försiktighet och sekretess. Det är viktigt att endast tillsynsmyndigheterna kan ta del av återvinningsföretagens kundstock. Bolagen kan skadas affärsmässigt om konkurrenter får del av dessa uppgifter.
- Naturvårdsverket har en viktig roll att utarbeta vägledningar. Dock bör Naturvårdsverket också få en mer omfattande roll genom att både anmälningar och årsrapporteringar ska rapporteras dit. Genom detta underlättas vilka uppgifter som ska efterfrågas, och konkurrenskänsliga uppgifter hanteras säkrare.
- 7 kap 2 d § andra stycket avfallsförordningen måste ändras:
Vi anser att det är fullt tillräckligt att bifoga ett skriftligt avtal mellan den som samlar in och transporterar avfallet. Detta innebär att mottagaren inte ska anges i en anmälan eftersom avfallsproducenten inte har kunskap om vem som är mottagare av avfallet. Den kunskapen har däremot återvinningsföretaget.
- 7 kap 2 d § andra stycket avfallsförordningen bör ändras till följande:
2) Verksamhetsutövaren ska vid anmälan bekräfta att avtal finns och även ange den som samlar in och transporterar avfallet.

- De uppgifter som krävs vid en anmälan bör flyttas till kap 5 "Tillstånd och anmälan" eftersom andra anmälningar ingår där.

Motiveringar till våra ställningstaganden

Inledning

Vi förordar ett frivalssystem. Frivalet är det alternativ som kan ge störst incitament i engagerade verksamheters miljöarbete. Vi delar därför utredningens bedömning att frivalet är det alternativ som är mest kostnadseffektivt och som kan ge störst incitament för verksamheternas arbete för en cirkulär ekonom. Det ligger också helt i linje med regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi att verksamhetsutövaren själv får möjlighet att välja vem som ska ta ansvar för den resurs som verksamhetens avfall utgör. Syftet med att förändra regelverken måste vara att öka återvinningen och det cirkulära resursutnyttjandet av avfallet samtidigt som entreprenörskap stimuleras.

Det måste vara självklart att en engagerad verksamhetsutövare ska kunna ta ansvar för sina materialflöden och välja vilket återvinningsföretag som ska hantera avfallet och hur det skall hanteras för att bli en resurs. En verksamhetsutövare bestämmer redan idag vem som ska hämta både verksamhets- och producentansvarsavfallet. Återvinningsföretag konkurrerar med varandra och om en verksamhetsutövare inte är nöjd kan avtalet avbrytas.

Frivalet främjar också att verksamhetsutövare får bättre möjligheter att hålla isär avfallsfraktioner och försöka få dessa så homogena som möjligt eftersom renare avfallsflöden utgör en grund för ökad materialåtervinning. Genom att uppfylla specifika kvalitetskrav på avfallet kan mer material återvinnas. Därmed kan tillgång och efterfrågan på återvunnet material öka, vilket är en förutsättning för en cirkulär ekonomi. En ökad utsortering vid källan är på så vis en viktig nyckel för att skapa en utökad och effektiv materialåtervinning.

Vi ser införandet av frival som nödvändigt för att gynna företagens arbete med att förädla sitt avfall, minska sin miljöpåverkan och undvika onödiga resursförluster till följd av ett breddat kommunalt ägandeskap.

Alla verksamheter vill dock inte ta ett helhetsansvar för sina avfallsflöden. Det är därför positivt att utredningen föreslår att de verksamheter som i dag är nöjda med ett kommunalt omhändertagande, även fortsättningsvis ska kunna ha det.

Nu är det upp till bevis för regeringen att visa handlingskraft för den cirkulära ekonomin. Naturvårdsverket har i en vägledning publicerad 24 september 2021 framfört att lagändringen har medfört ändringar i omfattningen av det kommunala ansvaret och nu omfattas avfallsströmmar som tidigare bedömts som verksamhetsavfall. En sådan tolkning innebär i så fall en förändring som är betydligt mer omfattande än vad som har angetts i förarbeten. Konsekvenserna av detta har inte utretts gällande avtal, kostnader, investeringar i återvinningslösningar, prejudicerande domar samt effekter på innovation och företagens arbete med cirkulära materialflöden. Detta är mycket anmärkningsvärt.

1. Kommunalt avfall och äganderätten

Det är nödvändigt att begreppet kommunalt avfall tydligare måste definieras i lagstiftningen för att undvika framtida långdragna rättsprocesser. Detta för att undvika framtida diskussioner om vilket avfall som faktiskt kan komma att omfattas av frival.

2. Tillsyn – vikten av att anlita seriösa återvinningsföretag

För seriösa verksamheter och återvinningsföretag är en kunnig och effektiv tillsynsmyndighet grundläggande. Idag finns det stora brister inom tillsynen och bedömningarna är beroende av den enskilde handläggarens kompetens och intresse.

Vikten av att en verksamhet anlitar ett seriöst återvinningsföretag kan inte nog betonas. Den som omhändertar avfallet ska kunna visa att erforderliga tillstånd finns och redovisa hur det

hanteras. För att vara medlem hos Återvinningsindustrierna krävs att både en Uppförandekod och Värdegrund undertecknas. Detta är en garanti för verksamheten där avfallet uppkommer, att är en garanti att det är ett seriöst återvinningsföretaget som anlitas.

3. Anmälan

En anmälan till kommunen innebär mindre administrativ börda för kommunerna eftersom endast en bekräftelse måste skickas. Mindre tid på administration innebär att kommunen kan lägga tiden på tillsyn istället.

ÅI föreslår att:

Anmälan ska skickas in till Naturvårdsverket istället för till kommunen. Detta skulle ge en likartad bedömning, och anmälningsavgift, över hela landet. Det underlättar också för verksamhetsutövare som bedriver verksamhet i flera kommuner.

Kommentar till 7 kap. 2 d § andra stycket avfallsförordningen

ÅI anser att:

Det finns en stor risk med att det blir mycket komplicerat att ansöka om frival eftersom kravet i andra stycket till 7 kap. 2 d § avfallsförordningen att anmälan om frival, förutom avtalet med den som skall samla in avfallet, även skall innehålla avtal med den eller de som i övrigt hanterar avfallet.

Detta krav motsäger utredningens egen målsättning att frivalelet inte skall omgärdas av krav på närmare angivna förutsättningar eller kriterier, se sidan 135. Kravet är enligt vår bedömning svårt att tillämpa då det inte anges hur långt i hanteringskedjan som det sträcker sig och även innebär att uppgifter om nedströmsmottagare, vilket är affärskänsliga uppgifter, behöver redovisas till kommunen. Avsättningen kan även ändras under tid, vilket aktualiserar frågan om dessa uppgifter då måste ändras hos kommunen varje gång, vilket kan innebära en omfattande byråkrati.

Som utredningen själv anger på sidan 135 så bör frågan om hur avfallet hanteras efter det att insamlaren tagit hand om det följas upp inom ramen för den ordinarie tillsynen. Det aktuella kravet i andra stycket innebär att lagtexten direkt strider mot det uttalade syftet.

ÅI föreslår att:

7 kap 2 d § andra stycket avfallsförordningen ändras till följande:

2) Verksamhetsutövaren ska vid anmälan bekräfta att avtal finns och även ange den som samlar in och transporterar avfallet.

Det är mer logiskt att frågor som rör anmälan ska ligga under kapitel 5 Tillstånd och anmälan. Varför detta ska ligga under kap 7 har vi svårt att förstå.

4. Hantering av uppgifter som ska lämnas till tillsynsmyndigheten/sekretess

Det är av största vikt att de uppgifter som ska lämnas in av den som samlar in och behandlar avfall hanteras med största försiktighet hos tillsynsmyndigheten. Dessa uppgifter

måste kunna redovisas till tillsynsmyndigheten på ett sätt så att inte insamlingsföretagens kundstock blir offentliga. Detta behövs eftersom det kan handla om affärsnära uppgifter.

På sidan 137 går det att läsa; *”För vår del förordar vi att öppenhet i största möjliga utsträckning om avfallets ursprung och hur det tas om hand och har svårt att se vilken skada som skulle kunna uppstå för företagen om en anmälan om frival blir offentlig”*.

För våra medlemmar är detta synsätt direkt skadligt om dessa affärskritiska uppgifter ska bli ”offentliga”. Uppgifter i olika nedströmslösningar kan skada bolagen om konkurrenter får del av dessa uppgifter. Det kan t.o.m. bli så att våra medlemmar kommer att avstås vissa affärer om risken finns att konkurrenterna får tillgång till dessa uppgifter. Detta anser vi vore mycket olyckligt.

Sekretess

ÅI anser att:

Vi delar inte utredningens resonemang kring sekretess, sidan 137, att de uppgifter som skall lämnas i en anmälan om frival inte bör omfattas av sekretess i offentlighets- och sekretesslagen. Detta framförde Återvinningsindustrierna redan under arbetet med utredningen.

Om dessa uppgifter skall anges i anmälan, vilket vi inte anser att de skall enligt vad vi anfört ovan, så förespråkar vi att anmälan om frival skall omfattas av motsvarande sekretess som den för bl.a. ansökningar om miljötillstånd i 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen och punkt 40 i bilaga till offentlighets- och sekretessförordningen.

5. Naturvårdsverkets roll

Ur ett konkurrensperspektiv, både gentemot kommunala bolag och andra privata återvinningsföretag, måste en säker hantering av konkurrenskänsliga uppgifter tillförsäkras. Av den anledningen anser vi att den årliga rapporteringen ska ske direkt till Naturvårdsverket. Med en sådan ordning är det också smidigt för varje kommun att begära ut uppgifter som underlag i sitt tillsynsarbete. Detta system kommer då att påminna om Naturvårdsverkets roll gällande systemet för spårbarhet av farligt avfall, dvs uppgifterna rapporteras in centralt, och tillsynsmyndigheten kan smidigt plocka ut de uppgifter som behövs i sitt tillsynsarbete.

Vi skulle också föredra att anmälan skickas direkt in till Naturvårdsverket, som vi framfört under punkt 3, eftersom risken att företagskänsliga uppgifter sprids till konkurrenter, både privata och kommunala, då minskar väsentligt.

6. Dispens – ett trögt system som vi inte förordar

ÅI anser att:

Införande av ett dispensystem måste undvikas.

Dispens skulle kunna ges i det enskilda fallet, men dispenssystemet blir ett trögt system, med långa väntetider innan dispensererna kan träda ikraft. Det skulle innebära att en

verksamhet kan få vänta upp till ett år innan dispensen börjar gälla. Det i sig innebär ett hinder för mer cirkulära lösningar och att systemet blir stelbent.

Om dispens kan beviljas när särskilda skäl föreligger blir utrymmet för godtycke mycket stort. Hur ska t.ex. särskilda skäl motiveras, kan det exempelvis vara att aktören som ansöker vill kunna få detaljerad statistik som de kan få från ett återvinningsföretag men inte från en kommunal aktör?

Stockholm den 1 oktober 2021

Viveke Ihd
vd
Återvinningsindustrierna